

ЖИДИИ, АМЕНА ЗИ ЛІТЕРАТУРА.

Nr. 51.

MERCURIU, 21. DECEMBRE,

1855.

СКЮРТЬ DECKPIERE A БАССАРАБІЕІ.

Бассарабіа се търциеште ла апзсз кв Бжковіа ші кв Молдавіа, ла тéзъ-пóпте ші ла ръ-сърітв кв Подоліа, де каре се деспарте пріп Флэ-вілз Ністр, ла тéзъ-зі кв мarea пéгръ ші кв Дніпъреа пріп каре се деспарте de Българіа.

Копринсвіа Басарабіеі се житіндіе престе 860 тіліаре үеографіче пътрате, саз престе 3,310,000 фългі de пътштві.

Рѣзріле челе маі жисемнате але Басарабіеі сжит:

Ністр віа з Дніпастрвлз. Жи векіме Тира (Tyras), каре ісвареніе din побледе деспра шéзъ-пóпте але твпділорз Карпаді жи Галідіа, кврце спре ръсърітв пъпъ ла котвлз Каюсз, апои се житорче спре тéзъ-зі, формéзъ твлдітme de дікдаче, прімеште de a дрéпта са ржвлз Ръвтвілз, ші маі пре үртъ се варсъ жи мarea пéгръ, дзнь че аз форматв ла гвра лзі віпз лакв фóрте маре.

Прятвлз, жи векіме Піретвлз (Pyretus), ісвореніе din побледе Карпаділорз, кврце спре ръсърітв пъпъ ла котітвра Ліпкапілорз, апои се житорче спре тéзъ-зі, ші се варсъ жи Дніпъре житре Peni ші Галаді.

Дніпъреа, жи векіме Істрвлз, каре кврце спре ръсърітв, се житпарте жи треі враде мари, ші се варсъ жи мarea пéгръ. Браудвлз de la мізлож се памеште Сзліна, еаръ челв de кътръ тéзъ-пóпте спре Басарабіа се памеште Кіліа.

Басарабіа аре маі твлгє лакврі жисьтнатае, ла Дніпъре ші ла мarea пéгръ. Ла Дніпъре сжит: Лаквлз Кагзлз, лаквлз Галпгзлз, лаквлз Кальтавгзлз, лаквлз Кітавзлз. Ла мarea пéгръ сжит: лаквлз Сассікзлз, лаквлз Алівегзлз, житпърдітв жи треі, каре се деспарте de мarea пéгръ памай пріп о літвъ жи

гвстъ de пътштві; лаквлз Ністрзлз і ла гвра ачесті флэвів, кв о інсль тікъ ла върсътвра са жи мarea-пéгръ.

Жи фіе каре dintre ачесте лакврі се варсъ віплз саз таі твлтв ржврі, каре погръ тотв ачеле памірі; челв таі жисьтнатае есте ржвлз Кандак, каре се варсъ жи лаквлз Сассікзлз.

Мзпдii. Din твпдії Карпаділорз се житінді віа рамъ таре: житре Прятв ші Ністр парапелз кв ачесте din үртъ пъпъ ла котвлз Каюсз, апои се житорче спре тéзъ-зі ші се префаче жи треі квлті: квлтme Ністрзлз, квлтme Прятв, ші квлтme de мізлож. Ачеста есте чеа ші маре ші се житіндіе пъпъ ла лаквлз Сассікзлз. Пържеліе, че вірга din ачесте діалврі спре Ністр, Прятв, Дніпъре ші мarea-пéгръ, съпт таі тóтв скврте ші вара съчі, деара din лъвтврі пріп үрт-маре есте ліпсітв de апъ. Пъдврі съпт памерв жись пъшвпі житінсе.

Пътштвілз жи цепере есте poditoriz, фаче грж віпз; партеа de кътръ Дніпъре ші мarea-пéгръ prodвче ші віпз. Animale domestiche ші сельватиче се погрескв фóрте твлтв жи Басарабіа, тврте de оi, воі ші de кai, din каре се віnde віпз памерв маре по тогв апвлз жи Австрія памерв тілідіа зшбрь.

Локзіторії Басарабіеі съпт Ромъні, веніді жи ачесте цері пе ла апвлз 106 дніпъ Христосз, сжит impеръторілз Траianz. Даръ афаръ de Ромъні маі сжит Рвши, Българі ші Жидані. Тоці житрезнь факт апрóпе ла віпз milions de свфлете, dintre каре маі віне de цівтътате сжит Ромъні.

Ромъні, Рвши, Българії сжит крептini de рітвлз ръсърітеванz, Жидані үртéзъ жи відътвра лзі Moici.

Басарабіа аз фост жнainte de апвлз 1812 о парте з Moldavieі, ла апвлз ачеста жи звітв віпз

трактатъ дикеіатъ ла Бѣкбрешті житре Ресіа ші Тѣрчіа, аз трекѣтъ ла Ресіа сэпту пынде de провідъ, ші се гѣвернѣзъ де кътъръ вън прешедицъ сав гѣверпаторізъ, каре жиши аре решедицда са ла Кішепевъ.

Басаравіа се житпарте фіреште жи треі пърді пріочіпале: 1. Трапезавлъ de съсъ, каре се житинде житре Бѣковіна, Ністръ ші Прѣтъ, пынъ ла локвълъ вънде рѣгіріле ачестеа се житоркъ спре тѣзъ-зи; 2. жи рецизпеа Рѣтвѣлъ, ші 3. жи рецизпеа Кандзевлъ.

Жи векіме тогъ цѣра се житпърдіа ка ші Молдавіа, жи цѣра de съсъ ті жи цѣра de ціосъ, кари се деенпърдіа пріо лінія трасъ de ла Ліпканла Калюсъ, адектъ цѣра de съсъ копринdea пынта Трапезавлъ, ші се пынта атѣні ціпвѣлъ Хотінъ-лъ, тогъ чеаалалтъ парте се зічеа жи цепере цѣра de ціосъ, ші пынта партеа de пре лънгъ лакари се пынта Басаравіа, еаръ таі не брѣтъ Бѣціанъ.

Акътъ се житпарте жи 8 ціпвѣлъ сав дистrikte:

1. Ціпвѣлъ Хотінъ-лъ, 2. алъ Сорочеі, 3. алъ Бѣлділоръ, 4. алъ Орхеілоръ, 5. алъ Кішепевлъ, 6. алъ Тігінеі, 7. алъ Фрѣтбесі, 8. алъ Четъдії-алве.

Фіе каре дистrikтъ се съпт.-житпарте жи таі тѣлте черкврі сав окбле. Жи франтса дистrikтелоръ се афль адміністтраторі, ші жи франтса черкврілоръ віче-адміністтраторі сав комісарі. Ко-твпітъціле жиши аз тацістрателе лоръ.

1. ЦІПВѢЛЪ ХОТИНЪЛЪ.

Ціпвѣлъ Хотінъ-лъ се житинде житре Бѣковіна, Ністръ ші Прѣтъ престе 73 тіліаре цеографіче пътрате, пытъпіе тѣлтосъ; тѣлте пържіе кари се варсъ жи Прѣтъ ші Ністръ, кв пыдітеле пыдірі: пытъръ ла 160,000 локвіторі. Локвріле челе таі жисемнате сжитъ:

Хотінъ-лъ сав Годінъ-лъ сав Годінъ-лъ, лънгъ Ністръ, кв 20,000 локвіторі, четате форти-фікатъ, реңтітъ жи історія Молдавіеі пептръ тѣлте вѣты че с'аі житъпілатъ ачі житре Молдавіа, Полопі, Казачі, Тѣтарі, Рѣші ші Тѣрчіа. Де ла Хотінъ престе Ністръ ера жи векіме Кленіда, четате даичікъ, де ла каре побѣ къ ші-аі лжатъ жисевші Ходінъ-лъ пытеле съзъ, фіндъ въ Клентес жисевшъ гречеште Ходзъ. Житр'о тікъ distandъ спре тѣзъ-попіте, жи Подоліа, есте Каменіда, фатбосъ жи тотъ вѣкълъ de тіллокъ,

пептръ тѣлте вѣты житре Полопі, Молдаві ші Тѣрчі. Кѣндз ера съпта domnia Moldasiei, Хотінъ-лъ авеа вън Пиркълавъ (Pyrgolabus) сав Каствелъ-лъ вънде фортъ житінсь; астъзі аре вън адміністтраторіз чівілъ ші вън kommandantъ тілтарікъ. Жи Хотінъ се афль о сколь прімаръ. — Ліпканлі, орана de тіллокъ ла котітва Прѣтвѣлъ, de ла Рѣдъвді престе апъ. — Брічіанлі ші Секвріанлі, шаі тогъ житр'о лініе спре Ністръ. — Медіндії лънгъ първѣлъ Раковецъ пріо каре се търціеште ачеста ціпвѣтъ.

2. ЦІПВѢЛЪ СОРОЧЕІ.

Ціпвѣлъ Сорочеі се житинде пре лънгъ Ністръ жи рецизпеа суперіоръ а Рѣтвѣлъ, престе 81 тіліаре цеографіче пътрате, ші пытъръ ла 105,000 de локвіторі. Локвріле челе таі жисемнате съптъ.

Сорока лънгъ Ністръ, кв 10000 локвіторі, четате веке а Молдавіеі ші фатбосъ жи історіе, есте ті акътъ вине житъріть; жи векіме авеа doi komandanji, акътъ есте решедицъ адміністтраторівѣлъ. Де ла Сорока престе Ністръ жи Подоліа, есте Черіновка. — Din съсъ de Сорока пре лънгъ Ністръ есте орьшевлълъ Отакълъ вънде трекътобре престе Ністръ ла Мовіла жи Подоліа. — Din ціосъ de Сорока пре лънгъ Ністръ есте сатълъ челъ таре пытітъ Вадълъ Рѣшковълъ вънде трекътобре престе Ністръ ла Рашковъ жи Подоліа.

3. ЦІПВѢЛЪ БѢЛДІЛОРЪ.

Ціпвѣлъ Бѣлділоръ, жи векіме ціпвѣлъ Іашілоръ, се житинде пре лънгъ Прѣтъ житре ціпвѣлъ Хотінъ-лъ ші алъ Сорочеі, престе 108 тіліаре цеографіче пътрате, ші пытъръ 117,000 локвіторі. Локвріле пріочіпале съптъ:

Бѣлдії лънгъ Рѣтвѣлъ жи тіллокълъ дерії кв 12,000 локвіторі; решедицъ адміністтраторівѣлъ; ачі се фаче вън теркватъ фортъ жисъпілатъ de вітѣ жи лънга лії Августъ. Фъллештії спре Прѣтъ, ші Секвріанлі лънгъ Прѣтъ, кв трекътоаре жи Молдавіа.

4. ЦІПВѢЛЪ ОРХЕІЛОРЪ.

Ціпвѣлъ Орхеілоръ се житинде пре лънгъ Ністръ спре тѣзъ-зи de ла ціпвѣлъ Сорочеі ші алъ Бѣлділоръ, престе 77 тіліаре цеографіче пътрате, ші пытъръ ла 123,000 локвіторі. Оранделе пріочіпале съптъ:

Орхеїї, лънгъ Рѣтвѣлъ, кв 10,000 ло-

квіторі, орашв веків, кв ртіне ті таї векі жп вечір'ятатеа са; решедінда adminіstratorівлі діб-твлі; ренгтітв пентрв варвлв челв твлтв ші ввпз каре се транспортгезь ші жп алте цері. Din есв de Орхеі есте оръшевлв Фелепешті і, din цюсв de гвра Ръвтвлі есте орашвлз Кръв-діапії кв трекъторе престе Ністрв ла Дубасарі жп Подолія.

5. ЦІНДТВЛВ КІШЕНЬВЛВІ.

Цівтвлв Кішеньвлві пєтітв таї жнаіте ці-птузлв Лъпшп е і, се жтінді спре тéзъ-zi de ла Бългі ші Орхеі, де ла Пртв пъпь ла Ністрв, престе 66 тіларе цеографіче пътрате, ші пєтеръ ла 165,000 локгіторі. Локгіріе челе таї жисьт-пate съйт:

Кішеньвлв лъпгъ апа Бжквлі, кв 45,000 локгіторі, капітала Еасаравіеі, решедінда гловер-пътторівлі ші а Архієпікопвлі de рігвлв опен-твлз, аре впз цімпасів, впз семінапів, ші пєтеръ твлтв касе формосе. Тв цура жп тізлоквлв дереі лъпгъ Бжкв, жп дртвлв de ла Сквіані спре Кішеньв. Хъпдештії лъпгъ ржвлв Кандевлві. — Лъпш па лъпгъ пържвлв Лъпшпа че се варсь жп Пртв, орашв жесътвате таї жнаіте, азтв впз сіпплв сатв.

(Ва брте.)

Н Ъ Л Ը К А.

Лптр'єпв черкв de dame тінере, фртбосе
Петречеа 'п о сеаръ ші вр'o doi върваді,
Лпшіржндз ла глаіте ші повесті таї грбсе,
Деспре драчі, че жтвль ка отв жпвръваді.

Mai алесв Ionіцъ ле спнпé кв сете
Деспре о пълзкъ, де пе ла которі,
Лпсвфлндз кв-ачеасте жп феті ші фете,
Че съйт таї пъпьнде, спаіть ші фюрі:

„Съ лъсътв да-о парте асеміое глаіте
De фантоме трісте ші фігврі епорти!“
Zice Клеопатра, „къчі ші голвлв пзтв
Жді жесфль поаптеа фрікъ, de из допм!“

Отвль пострв дисе, фінди ввпз de гбръ,
Трънкъпea ла еасте на ш'о тбръ'п вжптв,
Пе кжндз Клеопатра din черкв ті се фбръ,
Ка съ'i dea реєплатъ пентр-а лві ивжлатв.

Еа фъкжндз din паіе о пълзкъ таре

Кв окі ші спржичене, de te 'пфіора,
О-ашеэъ ла вща касеі de квлкаре
А лві Ionіцъ, че історіса.

Mai тързів ea віне жудеръпг кв штіреа,

Квткъ вспрежечо бре аз свиатв,
Кві e дорв de монстре, черчеле 'птжлпіреа,
Еар' кві вв, съ плече, къї, тімп de квлкатв

Ionіцъ веде монстрвлв челв de паіе

Ші гжченште 'п дагъ чіпе і л'a пзсв; —
„Ласъ, Клеопатръ, к'o съ ті те таіе
Мълтв таї таре спаіть, ка ч'ті ai продзсв!“

Сервіторвлв ацерв по Ionіцъ 'лг пзсв

Жп дешптвлв еастеі, квт ера-'пвръжатв,
Ші кв тьєстрів таї тързів ілв дссе
Ла фереаста damei, фадъ кв-ал ei патв. —

Клеопатра жнкъ плеакъ кътре васъ

Ші пе кале спнпе двлчилорв сюорі,
Къ пентрв Ionіцъ а гътітв о тась,
Жп кътв ла ведереі о съ'лз іеа фюрі.

Астфелв вінв кв тбте жп апрапіере

De a Клеопатреі локгіндз 'п сатв,
Петрекжндз тімпів вв ржев ші пълчере,
Къ ш'о дамь 'псвфль спаіть ла върватв.

„Bai! dap' че се веде стжндз коло 'п пічібре?“

О Нълзкъ, соду! дадівъ 'п дерепт;“

„Nо вв фів фрікъ, сквіпе сорібре!“

Стрігъ Клеопатра, „къчі о іеа de піентв!“

„Ionіцъ-ал пострв врв, ба съ'ші реєзпне

Пентрв а теа глаіте, че 'ла оцържтв.“ —

„Квт веніпі пълзкъ жп ачестг локз, спнпе?“

Ші зікжндз о-апзкъ кв тъла de гжтв!“

80.

Жп ачea тінгтв пълзк'ші жтінді

Брачеле стбфосе ші речі квт ера,

Жп прекгдетаре, de a o капріндз; —

Клеопатра жпсе-пз таї реєзфа. —

Алвіон.

28. НОЕМВРИЕ 1855. ЦІГАНЬЛІ.

Мърівъ соціоаръ!
Драгъ, штій къ ам скъпнатъ
De ровіе чеа ашарь!
Че атътъ пе-аз апъсатъ!
De-актъ дрентъ боерівлъ п'аре
Къ лвпії коарпе-а пе пврта;
Лзкврі крвде фоарте таре,
Че ціганълъ деправа.

Тръеасъ
Гіка,
Domneасъ!
Бра!!

Da фа, къ 'п алгі Domnie
Астъ треавъ с'аг фъязкъ,
Ші ціганълъ ка съ фіе
Опія пе вітъ de въндкътъ,
Сы dea domнвлъ съпътате
Ani de-лвпії ші ферічіді;
Къи зп Пріндъ плінг de дрентате
Соріцінъ челор асзпріді,

Тръеасъ
Гіка,
Domneасъ!
Бра!

Аша драгъ Мърівъ
Mai твлтъ фрікъ пз пврта,
Къ пе скъпнлъ тъз Стълікъ
De ла сінг діл ва лва;
Ka ст'л въндъ фъръ тілъ,
La зп алтъ, ла зп стръінъ;
Орі къ воіе, орі пріп сіль,
Azi стъпнвлъ лі крештінъ.

Тръеасъ
Гіка,
Domneасъ!
Бра!!

Nічі пе tine de-аzі ла кврте
Ціспълеаса те а стълчі
Пе спінапе дъндкі суте
Віноватъ фъръ а фі
Oрі къ пріставълъ пе mine

Мъ ва стръпцъ 'п ландъ квтплітъ
Фъръ-асеміне ам спзпе
Кареі кріма, ч'ам фъквтъ:
Тръеасъ
Гіка,
Domneасъ!
Бра!!

Noi de-актъ жайлітъ,
Лівері, лівері, тоці сълтемъ
Веніді фраці дар, рвці фіервінте
Кътръ черіврі съ 'п пълдьтъ.
Ші 'пкъ-одатъ къ гласъ таре
Съ тръеасъ! съ стрігъмъ,
Ші тіністриї, че 'п лзквре
Аз пз фапта че видемъ.

Тръеасъ
Гіка
Domneасъ!
Бра!!

De-ap da Domнвлъ съ таі віө
Ш'ачеа време че dorіmъ;
Пе ла сате школі съ фіе,
Даторінді, лецеа съ штітъ;
Къчі п'аі фост іп лівертате
Еакъ-ачесте п'аі штітъ,
Ешті дрътеді жу тіппъ de noанте
Пе зп дуртъ пекъпосквтъ.

Тръеасъ
Гіка,
Domneасъ!
Бра!!

De-ap таі вреа жокъ с' ацітє.
Ші царапълъ а скъпа,
De Понтъ, зіле, іскодіте
De ачеі че і дтпіла.
Dар ші-ачеастъ време взпъ,
Къ веніва, съ сперътъ,
Пъпъ атвпчea 'ппрезпъ
Къ гласъ таре съ стрігъмъ.

Тръеасъ
Гіка,
Domneасъ!
Бра!!

Г. Т.